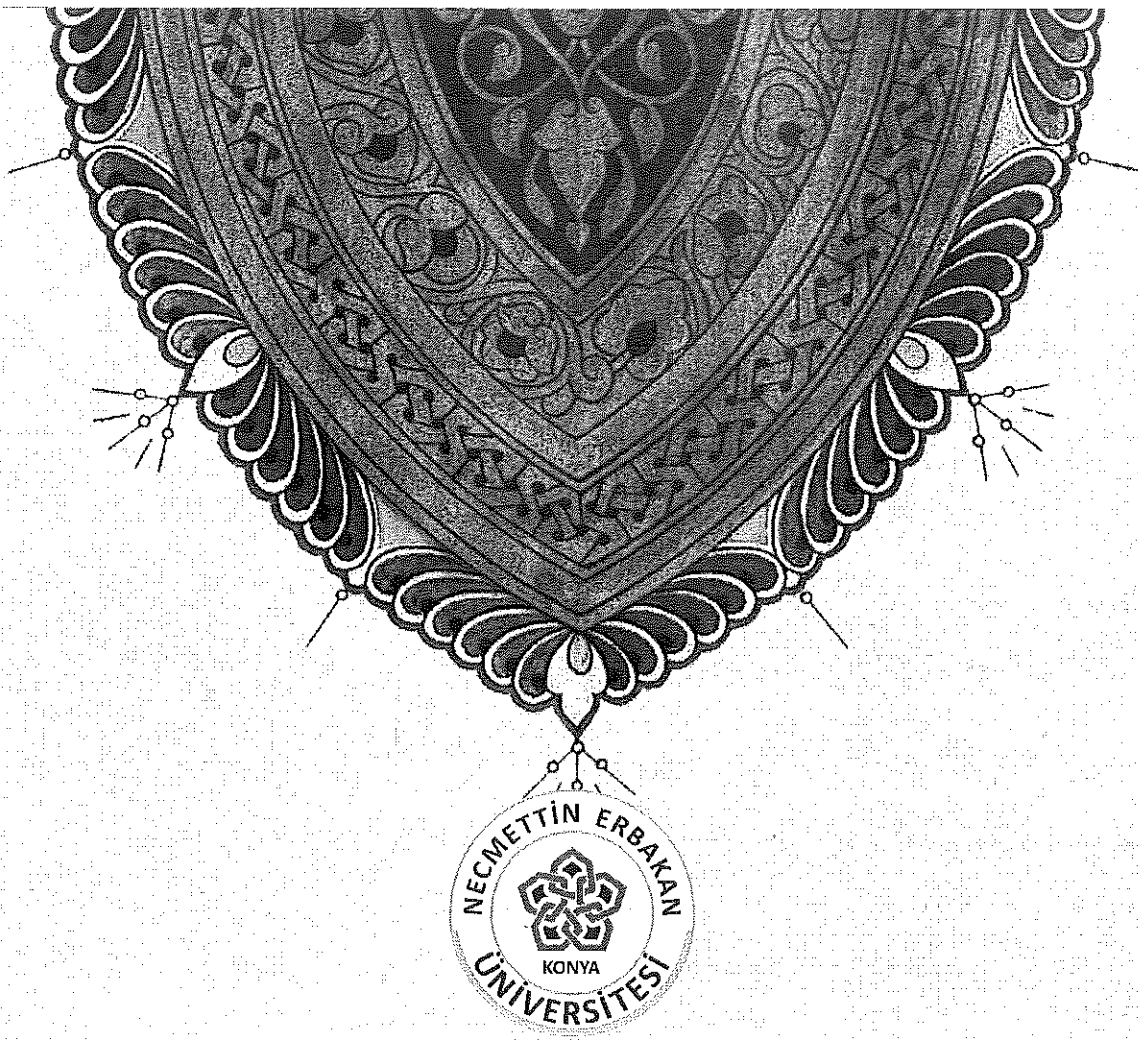


Şehir ve Alimleri





Şehir ve Alimleri

KONYA
İSLAM DÜNYASI
TÜRİZM BAŞKENTİ
The Tourism Capital of Islamic World Konya
Konya Capitale Touristique du Monde Islamique
قونيا عاصمة السياحة للعالم الإسلامي لسنة 2016

KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

KOTEV
KONYA TÜRİZM TANTİM VE EĞİTİM YAKETİ



Necmettin Erbakan Üniversitesi
Kültür Yayınları: 26

Şehir ve Alimleri Sempozyumu Kitabı
11-12 Kasım 2016

Yayın Yönetmeni
Prof. Dr. Muzaffer ŞEKER

Editörler

Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ
Prof. Dr. Fikret KARAPINAR
Yrd. Doç. Dr. Ali DADAN
Yrd. Doç. Dr. Ömer Faruk ERDEM
Arş. Gör. Fatma Şeyma BOYDAK
Arş. Gör. Ahmet Mekin KANDEMİR

Grafik & Tasarım

Büşra UYAR
Merve ACAR BÜLBÜL
Muhammed Sami PAÇURLU
Mustafa ALTINTEPE

Baskı - Cilt

Güler Ofset Fevziçakmak Mah. 10447 Sok.
No:12 Karatay/KONYA

ISBN

978-605-4988-27-3

Tüm Hakları Saklıdır /All Rights Reserved

** Kitapta yazılı olan hertürlü bilginin ve yorumun sorumluluğu yazarların kendilerine aittir.*

** Ön kapaktaki çalışma Konya'daki Selçuklu-Osmanlı Mimari Eserleri ve Bezemeleri Kitabının 26 sayfasından alınmıştır. Açıklaması: 1323 yılında Konya'da yazılmış bir Mesnevi'deki Selçuklu tezhibi. A. Süheyl Ünver'in çalışmasını yeniden çalışan Şeyda Mehmetoğlu'na aittir.*

** Arka kapaktaki çalışma Konya'daki Selçuklu-Osmanlı Mimari Eserleri ve Bezemeleri Kitabının 23 sayfasından alınmıştır. Açıklaması: Münhani desenli şemse. (Kur'an-ı Kerim, Yusuğa Kütüphanesi, no: 6626) Çalışan: Fisun Türkel'iye aittir.*

Aralık 2017

**Bu çalışmanın tasarım ve baskısı Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı tarafından yaptırılmıştır.*



İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	1
Prof. Dr. Muzaffer Şeker	3
Tahir Akyürek	5
Yakup Canpolat	7
EDİTÖRDEN	
Prof. Dr. Ramazan Altıntaş	9
Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu	13
I. BÖLÜM	
Şehir ve Kurucu İlkeleri	
<i>Prof. Dr. Saadettin Ökten</i>	31
Selçuklularda Birarada Yaşama Tecrübesi ve Alimleri	
<i>Prof. Dr. Mehmet Şeker</i>	37
Alim Yetiştirmede Şehrin Kültürel Atmosferinin Rolü	
<i>Prof. Dr. Yasin Aktay</i>	53
II. BÖLÜM	
Şehir Kültürünün Alim Yetiştirmede Kurucu Rolü: Islah-ı Medaris Tecrübesi	
<i>Prof. Dr. Caner Arabacı</i>	61
Alim Yetiştirmede Müfredat Programlarının Önemi	
<i>Dr. Ömer Korkmaz</i>	99
Alim ve Aydın Örtüşmesi Mümkün Müdür?	
<i>Prof. Dr. Mustafa Aydın</i>	119
Devletin Yükseliş ve Çöküşünde Alimin Yeri	
<i>Prof. Dr. Yusuf Küçükdağ</i>	129
III. BÖLÜM	
Konyanın Manevi Dünyasını Aydınlatan: Hacı Veyis Efendi	
<i>Prof. Dr. Mustafa S. Küçükaşcı</i>	151
Hacıveyiszade Mustafa Kurucu Hoca Efendi	
<i>Prof. Dr. Mustafa Fayda</i>	163
Konyalı Bir Osmanlı Efendisi: Ali Ulvi Kurucu	
<i>Prof. Dr. Mustafa İsmet Uzun</i>	175
Sultanül Vaizin Tahir Büyükkörükçü	
<i>Bekir Şahin</i>	197
IV. BÖLÜM	
Ahmed Ziya Efendi'nin Şiirleri	
<i>Yrd. Doç. Dr. Murat Ak</i>	215

Toplum-Din İlişkisi Bağlamında Ağrılı Tevfik Efendi <i>Prof. Dr. Hayri Erten</i>	239
Muhammed Kudsi El-Kozkiri (Memiş Efendi) <i>Yrd. Doç. Dr. İsmail Bilgili</i>	247
Bir Gönül Ehli Olarak Ladikli Ahmed Efendi <i>Yrd. Doç. Dr. Ali Çoban</i>	261
V. BÖLÜM	
Abdullah Tanrikulu Şahsiyeti, İlmi ve Düşünce Yönü <i>Lütfü Taşel</i>	275
Konyalı Merhum Fahri Kulu Hocaefendi'ye Dair Birkaç Eksik Söz ve Kanaat <i>Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu</i>	287
Mustafa Safvet Efendi (Safvet Aysu) <i>Prof. Dr. A. Azmi Bilgin</i>	291
Bolay Ailesinden Birkaç Zat <i>Yrd. Doç. Dr. Mustafa Arıkan</i>	299
VI. BÖLÜM	
Veled Çelebi İzbudak'ın Mevlana Düşüncesine Katkısı <i>Yrd. Doç. Dr. Yakup Şafak</i>	329
Mevlananın ve Mevleviliğin Konya Alimlerine Etkisi <i>Prof. Dr. Dilaver Gürer</i>	341
Konyalı Mehmet Vehbi Efendinin (1862-1949) Kelami Yönü <i>Prof. Dr. Ramazan Altıntaş</i>	354
Konyalı Mehmet Efendi 1862-1949) ve Tefsiri <i>Prof. Dr. Ali Akpınar</i>	371
VII. BÖLÜM	
Bir Şehrin Banisi Olarak Seyyid Harun Veli <i>Prof. Dr. Ahmet Çaycı</i>	397
Ebu Said Muhammed Hadimi (1113/1701-1176/1762) <i>Doç. Dr. Murat Şimşek</i>	407
Tarihi ve Menkıbevi Kişiliğiyle Seyyid Mahmud Hayran (Ö.667/1268) <i>Doç. Dr. Doğan Kaplan</i>	427
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜ	
<i>Prof. Dr. Mehmet Şeker</i>	457
<i>Prof. Dr. Mustafa Fayda</i>	459
<i>Prof. Dr. Caner Arabacı</i>	461
<i>Prof. Dr. Yusuf Küçükdağ</i>	463
<i>Prof. Dr. Ramazan Altıntaş</i>	465



VELED ÇELEBİ İZBUDAK'IN MEVLÂNA DÜŞÜNÇESİNE KATKISI

Yrd. Doç. Dr. Yakup ŞAFAK¹

Mehmed Bahâeddin Veled Çelebi (İzbudak, 1867-1953), Konya'da Mevlâna soyundan bir ailenin, kabiliyetli ve zeki bir çocuğu olarak dünyaya gelmiştir.² Babası Mustafa Necib Çelebi, annesi Râbia Hanım'dır. Konya'da bir süre mahalle mektebine devam ettikten sonra rüşdiyeye gider. Buradaki iki yıllık öğreniminden sonra kendi isteğiyle medreseye geçer ve orada altı yıldan fazla tahsil görür. Özel hocalardan da dersler alarak Arapça ve Farsça'sını ilerletir. Meraklı ve zeki bir öğrenci olan Bahâeddin -önemli ölçüde- kendi kendini yetiştirmiş birisidir. Medrese tahsili esnasındaki boş zamanlarında mevlevî dervişleri arasına karışıp mukâbelelere, Mesnevi derslerine ve sohbetlere katılır. Öte yandan Türk dili ve edebiyatına da merak duyan Mehmed Bahâeddin, genç yaşından itibaren şiir yazmaya başlar. Çok düzenli olmadığı anlaşılan yaklaşık on yıllık tahsil hayatını annesinin ısrarıyla bitirerek 16 yaşında iken (1884) Konya Vilâyeti Mektubî Kalemî'ne memur olarak girer. Bu sırada dönemin edebiyat sever idarecilerinden biri olan Memduh Paşa Konya valisidir; ünlü şair Nâzım Hikmet'in dedesi ve mevlevîliğe müntesip biri olan şair Nâzım Paşa da onun mektupçusudur. Veled Çelebi'nin meslekî ve edebî yönden yetişmesinde bu iki zâtın önemli rolü olmuştur. Mehmed Bahâeddin, Nâzım Paşa'nın teşvikiyle 1867'den beri yayınlanmakta olan Konya Vilâyet Gazetesi'nde yazılar yazar, tercümeler ve şiirler neşreder. Bir süre sonra genç yaşında gazete'nin baş muharrirliğini üstlenir. Aynı yıl

1 Kırıkkale Ün., Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Ed. Bölümü Öğretim Üyesi.

2 Veled Çelebi'nin hayatıyla ilgili en önemli kaynak, onun Hatıralarım (İstanbul, 1946) isimli eseridir. Eserin ikinci baskısı: Tekke'den Meclis'e Sıra Dışı Bir Çelebi'nin Anıları, nşr. Yakup Şafak-Yusuf Öz, İst., 2009 (Timaş Yay.) Yazar hakkında en geniş çalışma Prof. Dr. Metin Akar tarafından yapılmıştır. Veled Çelebi İzbudak adını taşıyan bu kitap, 1999 yılında Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanmıştır. Ayrıca Çelebi'nin akrabalarından Nevin Korucuoğlu tarafından Veled Çelebi İzbudak adında bir eser de neşredilmiştir. (Ankara, 1994, Kültür Bak. Yay.) Diğer kaynaklar için bkz. Veled Çelebi-Ahmed Remzî-Tâhirü'l-Mevlevî, Feridun Nâfiz Uzluk'a Gönderilen Mevlevî Mektupları, nşr. Yakup Şafak-Yusuf Öz, Konya, 2007.

rüşdiyede yazı ve Farsça dersleri vermeye başlar.

5-6 yıllık memuriyet hayatından sonra Konya'ya sığmayan ve bilgisini, görgüsünü daha fazla artırmak isteyen Veled Çelebi, 1889 yılında görevinden ayrılarak yerleşmek üzere İstanbul'a gider. Orada Bahâriye Mevlevîhânesi şeyhi Hüseyin Fahreddin Dede'ye intisap eder. Fahreddin Dede aracılığıyla 17 Eylül 1890'da Bâb-ı Âlî'deki Matbûât-ı Dâhiliye Kalemî'ne memur olarak girer ve kısa zamanda mesleğinde ilerler. Diğer taraftan bazı okullarda Farsça, Tarih, Okuma dersleri de verir.³ Veled Çelebi Ahmed Midhat Efendi, Muallim Nâcî; Necib Âsım, Sâmi Rıfat, Fâik Reşad gibi zamanının önde gelen ilim adamları ve edipleriyle dostluk kurar.⁴ Mevlevîlik kültürü ile Fars dili ve edebiyatının yanısıra Türk dili, lehçeleri ve edebiyatlarıyla ilgilenen Çelebi, bu sahalarda birçok araştırma yapar, şiirler, makaleler ve eserler neşreder. Müellifin bu dönemde yayınladığı başlıca eserler şunlardır: Şerh-i Aşk-nâme (1305), Bedâiyü'l-efkâr (1310), Leylâ ile Mecnun (1311), Muvâzene (1311), Rubâiyyât-ı Hazret-i Mevlânâ (1312), Muhâkemetü'l-lugateyn (1325), Letâif-i Hâce Nasreddin (1327), Lisân-ı Fârisî (1327).⁵ Türk Dili adlı büyük lügati de esasen bu yıllardaki çalışmalarının ürünüdür. 1908 yılında Yusuf Akçura, Necib Âsım ve Veled Çelebi'nin önderliğinde Türk Cemiyeti kurulursa da bu teşebbüs kısa ömürlü olur ve yerini 1912'de kurulan Türk Ocağı'na terkeder.

Diğer taraftan Hasîrîzâde Sa'dî Dergâhı'nın son şeyhi olup aynı zamanda Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Osman Salâhaddin Dede'den hilâfet almış olan Elif Efendi (1850-1927)'den mesnevihanlık icâzeti ve mevlevilik hilâfeti almıştır.⁶

Meşrûtiyetin ilânıyla birlikte resmî görevinden ayrıлып kalemiyle geçinmeye başlayan Çelebi, Galata Mevlevîhânesi şeyhliğine önce vekil, sonra da asil olarak tayin edilir. Bu sıralarda II. Abdülhamid'in azlinden sonra yerine getirilen Sultan Mehmed Reşad, o zamanki Mevlâna Dergâhı postnişîni Abdülhalim Çelebi'yi bazı gerekçelerle azlederek

3 Veled Çelebi İstanbul'da muallimlik yaptığı çeşitli rüşdiyelerden başka Galatasaray Sultânîsi'nde Farsça ve Dârülfünun'da İran Edebiyatı Tarihi hocalığı da yapmıştır. (Akar, a.g.e., s. 79-80; Veled Çelebi, Çelebi Cönkü, Selçuk Ün.Ktp. Uzluk Arşivi, Y96, s. 390-391)

4 Veled Çelebi'nin muhtelif ifade ve kayıtlarından anlaşıldığına göre, önceleri üzerinde Muallim Nâcî'nin tesiri olmuş; daha sonra Necib Âsım'ın fikirlerinden önemli ölçüde etkilenmiştir. (Çelebi'nin Uzluk Arşivi'ndeki kitap, mecmua ve defterlerinde bu hususta aydınlatıcı notlar vardır; meselâ Y86, s. 209; Y90, s. 202; Y97, s. 71.)

5 Krş. Akar, a.g.e., s. 107-119; Feridun Nafiz Uzluk, "Veled Çelebi", Selâmet, Sayı: 2 (Mayıs-1962), s. 13, 18.

6 Bkz. İbnülemin Mahmud Kemal (İnal), Son Asır Türk Şairleri, İstanbul, 1930-1941, s. 1978.



yerine Veled Çelebi'yi tayin eder.(1910) Çelebi bu görevi ifa ettiği 9 yıl içerisinde Konya'da çeşitli hizmetlerde bulunur. Kendisi, hatıratında (s.67-68) bu dönemi şöyle anlatıyor: "Konya'da makâm-ı Mevlâna hizmetine tayin olduğumdan beş sene kadar Dergâh'a bitişik bir evi kiralayıp Dergâh'a kapı açtım. Gece ve gündüz Dergâh'ta idim. Eski eserleri dikkatle gözden geçirdim. Sultanü'l-ulemâ ve Hazret-i Mevlâna ile Sultan Veled ve hulefasının sandukalarını, mezar taşlarını okudum. Diğer kitabelerle beraber mecmualarıma yazdım. Konya içinde bulunan bütün âsâr-ı atıkayı, kütüphaneleri tetebbu ettim.

Makamda bulunduğum sıralarda meşihat, imamet, mesnevîhanlık, müderrislik hep uhdemde idi. Ondan dolayı hâsılattan beşte bir alıyordum. Dergâh-ı Şerîf'te, mescitte Mesnevî-i Şerîf ile Minhâc-ı Şerîf okuturdum. Yine Karatay Medresesi'nde talebe-i ulûma Fârisî lisanını öğrettirdim.

Konya'ya geldiğimin üçüncü senesi Raif Bey bir hastalıktan vefat etti. Bir sene sonra da baldızım Hatice Hanım da öldü. İkisi de niyaz penceresine gömüldüler.

Çelebilik zamanımda beni üzen mesele, Çelebilerin bana hücumu idi. Bu da köy taksimi yapıp hâsılatı çok köye girmek, fazla buğday elde etmektir. Ben de buna razı olmuyordum. Hâsılatın fazlasını Dergâh'a alıp dervişlerin iaşesine sarfetmek istiyordum.

Konya'ya gittiğimden azlime kadar, daima amcazadelerin bu nâ-kâfi vakıftan her birerlerinin ailesini geçindirecek derecede hisse alabilmek için her birerlerinin rica ve tehditlerinden ve her tarafa şikâyetlerinden bıktım. Her ne fedakârlık ettimse, her ne tedbir yaptım sa fayda vermedi. Hiç olmazsa Sultan Veled Medresesi'ni iptidai, Karatay'ı tâli mektep yapmak, Hasan Efendi bahçesini bütün Mevlevîlere hastahane, ihtiyarlar ocağı gibi şeyler yapmak istedim, mümkün olamadı. Bu teşebbüslerin geri kalması için her türlü fesadı yaptılar. Hiçbir derse Çelebiler'in çocuklarını devam ettiremedim. Hepsini kahvelerin peykelerinde vakit geçirdiler. Bu işler için çok çalıştım. Fakat ne Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendi'ye, ne de Sadrazam Talat Paşa'ya istediklerimi yaptırabildim. Her yerde, her hususta tereddüt âsarını müşahade ettim. Ye's-i tâm içinde cihada iştirak edinceye kadar vakit geçti."

Veled Çelebi bu görevdeyken Birinci Dünya Savaşı çıkmış, ordu komutanlarının isteği ve Sultan Reşad'ın onayıyla oluşturulan

Mücâhidîn-i Mevleviyye Taburu'nun başında olduğu halde 1914'te Cemal Paşa komutasındaki dördüncü orduya katılmış ve üç yıl kadar Şam'da kalmış, burada Mesnevi okutmuş; üç kez Medine'ye gitmiş; Şam ve Medine'de birçok âlim ve mutasavvıfla tanışarak bazılarında ilmen istifade etmiştir.⁷ Türk ordusuna moral vermek ve askerın maneviyâtını yükseltmekle görevli olan birlik, Suriye bozgunundan sonra yurda dönmüştür. Veled Çelebi, İttihat ve Terakki Partisi'nin dağıtılıp Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın hakim bulunduğu 1919 yılında postnişinlik görevinden alınarak Şûrâ-yı Devlet azalığına seçilmiş; bu görevi isteksizce kabul eden Çelebi de Erenköy'deki evinde inzivaya çekilmiştir.⁸

1921 yılında, yakın arkadaşı Samih Rifat gibi İstanbul'dan kaçıp Antalya üzerinden Ankara'ya gelen Veled Çelebi, burada Maarif Vekâleti'nce Ankara Lisesi Farsça öğretmenliğine tayin edilmiş; daha sonra da Telif ve Tercüme Encümeni'nde Ziya Gökalp'le beraber çalışmıştır.⁹

Veled Çelebi, Ankara'ya yerleştikten sonra ailesini getirtmiş ve Atatürk'ün isteği ile Çankaya'daki bağ evlerinde uzun zaman oturmuşlar, sonra eşi Enise İzbudak ve kızı Devlet İzbudak ile Mithatpaşa Caddesi'nde satın aldıkları tek katlı bir eve taşınmışlardır. Bu yıllarda o, 1923-1939'da dört dönem Kastamonu Milletvekili, 1939-1943'da da bir dönem Yozgat Milletvekili olarak yirmi yıl TBMM'de görev yapmış ve yaşamının sonuna kadar da Türk Dil Kurumu'nda çalışmıştır.

Veled Çelebi'nin Meşrûtiyet'ten sonra ve Cumhuriyet Döneminde yayınladığı başlıca eserler de şunlardır: Hayru'l-keîâm (1330), Menâkıb-ı Hazret-i Mevlâna (1332), Türk Dilini Medhal (1339), Ferheng-nâme-i Sa'dî Tercümesi (1340), Dîvân-ı Türkî-i Sultan Veled (1341), Atalar Sözü (1936), el-İdrâk Hâşiyesi (1936), Mesnevi [Tercümesi] (1942-1946).¹⁰ Müellifin halen yayınlanmamış

7 Hüseyin Vassâf, Sefîne-i Evliyâ, nşr. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, İst., 2006, V, 258; Sadedin Nüzhet Ergun, Türk Şairleri, İst., 1936-1945, s.671-672; Veled Çelebi, Muhtârât, Uzluk Arşivi, Y95, s.339; Yakup Şafak, Mücâhidîn-i Mevleviyye Kumandanı Veled Çelebi'den Anılar, Notlar, Şiirler, Konya, 2015.

8 Aynı yıl Maarif Nezâretince Türkçe'nin ıslahı ve tesbiti gayesiyle kurulan Tedkîkât-ı Lisâniyye Encümeni'nde Ali Ekrem, Halid Ziya, Cenap Şahabeddin ve Ahmed Hikmet'le birlikte çalıştığı da nakledilmektedir. Bkz. Korucuoğlu, a.g.e., s.17.

9 İzbudak, Hatıralarım, s.71-72 (1.bs.)/160 (2.bs.)Veled Çelebi'nin yaptığı çalışmalar arasında Mevlâna ve Sultan Veled'in eserleri üzerine yaptığı tedkik ve tercümelele, Mevlevilik tarihi üzerine yazdığı eserler ve notlar bilhassa zikredilmelidir.

10 F.N.Uzluk, müellifin uluslararası başarısını yansıtan şöyle bir bilgi vermektedir: "Veled Çelebi Efendi, Société Académique d'Histoire International ünvanlı Milletlerarası Tarih Akademisi Sosyetesine 12 Şubat 1926 tarihinde Membre Homo Raire seçildiği hakkında gönderilmiş olan diploma, evrakı arasında, bendedir; fotoğrafisi şeref salonundadır." (Çelebi Cönkü, Uzluk Arşivi, Y96, s. 391)



birçok çalışması ve müsveddesi bulunmaktadır. Bazı mektupları ve notları, tarafımızdan kitap ve makale olarak yayınlanmıştır ve halen bu çalışmalarımız devam etmektedir. (Matbû hatıratı ve Uzluk'a yazdığı mektupları değerli meslektaşım Yusuf Öz Bey'le müştereken yayınladık.) Ayrıca çoğu klâsik tarzda ve aruzla, bazıları hece vezni ile şiirler yazdığını, bunların da az bir kısmının neşredilmiş olduğunu belirtmeliyiz.

Metin Akar Bey'in ifadesince Necib Âsım, Bursalı Mehmed Tahir, Şemseddin Sami Beyler gibi "Türk dili ve tarihiyle ilgili çalışmalarıyla milliyetçiliğin gelişmesine ilmen hizmet eden" ve "birinci neslin açtığı çığırını devam ettiren" ikinci nesle mensup olan Veled Çelebi, uzun yaşamı boyunca pek çok edebi faaliyette bulunmuş, gerek Türk dili ve edebiyatıyla gerekse mevlevîlikle ilgili birçok değerli eseri kaleme almış, tercüme etmiş yahut gün ışığına çıkarmıştır.¹¹ Bu çalışmalar arasında Mevlâna ve Sultan Veled'in eserleri üzerine yaptığı tetkik ve tercümelerle, Mevlevilik tarihi üzerine yazdığı eserler ve notlar bilhassa zikredilmelidir.

F. Nafiz Uzluk'un verdiği bilgiye göre, Veled Çelebi 4 Mayıs 1953 (20 Şaban 1372) pazartesiye salıya bağlayan gece, ihtiyarlıktan dolayı 85 yaşında olduğu halde Ankara'da Yenışehir Olgunlar Sokağı'nda 6 numaralı apartmandaki dairesinde vefat etmiş, Ankara Asrî Mezarlığı aile kabristan(lığı) kısmında 62.ada, 70.parsele defnedilmiştir. Cenazesinde eski Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Reîs-i Cumhûr Baş Yâveri, bazı edip ve şairler de katılmıştır.¹²

Veled Çelebi'nin müsveddeleri, bazı fotoğraf, mektup ve evrakları ile mecmua ve defterleri vefatından sonra kızı Devlet İzbudak tarafından, hayatı boyunca Çelebi'ye büyük bir saygıyla bağlı bulunan ve kendisi de anne tarafından Çelebi olan Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk (1902-1974)'a verilmiştir.¹³ Feridun Nafiz Bey'in kütüphanesi, Konya İl Halk Kütüphanesi Mevlâna Dökümantasyon Merkezi'ne; Veled Çelebi'den kalan evrak ve müsveddelerin de içinde bulunduğu doküman, defter, mektup v.s. F. Nafiz Bey'in ağabeyi Şahabeddin Uzluk (öl.1989)'un eşi Nimet Uzluk (öl.27.5.2000) tarafından Selçuk

11 Akar, a.g.e., s.71.

12 Bu bilgi, Uzluk Arşivi'nde 1527 no ile kayıtlı bulunan Son Asır Türk Şairleri'nin 1982. sayfasına F.N.Uzluk'un el yazısıyla kaydedilmiştir.

13 Bkz. Akar, a.g.e., s.121-122. F. Nafiz Uzluk, Uzluk Arşivi'nde Y96 numarayla kayıtlı Çelebi Cönkü'nün ilk sayfasına şu notu düşmüştür: "Veled Çelebi Hazretleri'nin 1953 (4) Mayıs(nda) vefatı dolayısıyla, müşârun ileyhin metrukâtını bu yoksul bendesi Feridun Nafiz Uzluk'a verdiler. (...) 1 Ağustos 1954. Feridun Nafiz Uzluk, Ankara Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Profesörü."

Üniversitesi'ne bağışlanmıştır.¹⁴

Bu girişten sonra Cumhuriyet döneminde, yeni harflerle yayımlanan ilk Mesnevi tercümesinin¹⁵ nasıl hazırlandığı konusuna değinmek istiyorum. Çünkü bugün Veled Çelebi, defalarca basılmış olan bu tercüme sayesinde geniş bir kesim tarafından tanınmıştır.

1940'lı yıllara doğru, o zamanki hükümet, Maarif Vekili Hasan Âli Yücel'in başkanlığında büyük bir tercüme faaliyeti başlatır. Dünya Edebiyatından Tercümeler başlığı altında doğudan, batıdan birçok eser tercüme ettirilip yayınlanır. Şark-İslâm Klâsikleri serisinin 1 nolu eseri olarak 1942 yılında Mesnevi tercümesi neşredilir. Bilindiği üzere bu tercüme, Maarif Vekâleti tarafından, o zamanlar mebus olarak Meclis'te bulunan Veled Çelebi'ye teklif edilir. Belki de ilk önce Veled Çelebi, Bakan Bey'e teklif etmiştir. Çünkü Uzluk Arşivi'ndeki bazı mektuplardan, Çelebi'nin 1937 sonlarında Mesnevi tercümesine başladığını öğreniyoruz.¹⁶

Nitekim halen Selçuk Ün. Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü Müdürü olan Ali Temizel Bey'in araştırmasına göre Veled Çelebi, Mesnevi-i Şerif'i 23 Ekim 1937 ilâ 2 Şubat 1940 tarihleri arasında tercüme etmiş ve kendi notlarını, o tarihlerde Ankara'da Kızılay kurumunda çalışmakta olan, Mevlevî muhibbi Şücâeddin Onuk'a 5 Kasım 1938 ilâ 1 Ocak 1942 tarihlerinde istinsah ettirmiştir.¹⁷

Bendeniz, bu teşebbüste o tarihlerde artık Ankara'ya yerleşmiş bulunan Feridun Nâfiz Bey'in de teşviki olduğunu düşünüyorum. Zira Çelebi, onun yayınladığı Mevlevîlikle ilgili eserlere gerek gönüllü danışmanlık yaparak, gerekse yazılar yazarak katkıda bulunmuştur. Hatta Uzluk'un ısrarlı ricası üzerine Veled Çelebi, Sultan Veled'in İbtidânâmesi'ni de Türkçe'ye çevirmiştir.¹⁸

14 F. Nâfiz Uzluk ve Uzluk Arşivi hakkında bilgi için bkz. X. Millî Mevlâna Kongresi – Tebliğler II (FNU Armağanı), Konya, 2003 (Selçuk Ün. Yay.), muhtelif yerler; Yakup Şafak, "S.Ü. Selçuklu Araştırmaları Merkezi Uzluk Arşivi'nde Bulunan Veled Çelebi'ye yazılmış Bazı Mektuplar I", Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S. IX (Konya, 2001), s. 332-333.

15 Eserin künyesi şöyledir: Mesnevi, Veled İzbudak (Muhtelif şerhlerle karşılaştıran ve bir açılıma ilâve eden Abdülbâki Gölpınarlı), C. I-VI, İstanbul, 1942-46.

16 Üsküdar Mevlevihanesi son postnişini olan ve F.Nâfiz Bey'in kendisinden feyz aldığı Ahmed Remzi Dede'nin (ö.1944) Selçuk Ün. Ktp. Uzluk Arşivi'ndeki 21.12.1937 tarihli mektubundan: "Efendi Hazretleri'nin yetmişinde Mesnevi-i şerif tercümesine mübaşeret buyurdularına ne kadar sevindim. Ahlâfa mühim bir yadigâr olacağı gibi inşaallahü'l-muîn kendilerinin de tezayüd-i ömr ü afiyetlerine bâis olacaktır."

17 Mevlâna Dergâhı'nda bulunan bu nüsha için bkz. Ali Temizel, Mevlâna, Çevresindekiler, Mevlevîlik ve Eserleriyle İlgili Olarak Eski Harfli Türkçe Eserler, Konya, 2009, s.128.

18 Bkz. Mevlevî Mektupları, s.145-146. Uzluk Arşivi'nde müsveddeleri bulunan bu İbtidâ-nâme nüshası, Veled Çelebi tarafından baştan 7260. beyte kadar tercüme edilmiş, 7260-8222. beyitler arası da bizzat F. Nâfiz Uzluk tarafından tamamlanmıştır. Tercümenin müsveddeleri 11 defter halinde Uzluk Arşivi'nde nu.163-173'tedir. Veled Çelebi bu tercümenin mukaddimesinde şöyle demektedir:



Yukarıda değinildiği üzere Prof. Dr. Feridun Nâfiz Uzluk (1902-1974), ülkemizde Tıp Tarihi alanında yetişmiş en önemli ilim adamlarından biridir. Mevlâna soyundan olup ağabeyi Şahabettin Bey'le birlikte Konya'da Mevlevî muhitinde yetişip dergâh terbiyesi almış, İstanbul'daki tıp tahsilinden sonra hayata atılmış, ömrünü meslekî çalışmalarının yanı sıra, Türk kültürü ve tarihi çalışmalarına adanmış, bilhassa Mevlâna'nın eserlerini ve Mevlevilik kaynaklarını neşretmede büyük gayretlerde ve fedakârlıklarda bulunmuştur. F.Nâfiz Bey, 1936 yılından itibaren Ankara'ya yerleşmiş ve Veled Çelebi'nin en yakınındaki kişilerden biri olmuştur.

Zikredilen tarihlerde gerek Veled Çelebi'nin, gerekse Uzluk'un, Bakan Bey'le ilişkileri vardır. Bu ilişkinin Mevlevîliğe dayanan geçmişini ve yönlerini, değerli araştırmacı Ahmet Güner Sayar Bey, kitap ve makaleleriyle ortaya koymuştur.¹⁹

Mesnevi tercümesinin ilk cildinin iç kapağında şöyle bir ibare vardır: "Veled İzbudak tarafından tercüme edilmiş, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi doçentlerinden Abdülbaki Gölpınarlı tarafından muhtelif şerhlerle karşılaştırılmış ve esere bir açıklama ilave edilmiştir."

Bilindiği üzere Mevlâna ve Mevlevîlik sahasında ülkemizin en önde gelen araştırmacılarından biri olan ve Mevlâna'nın bütün eserlerini Türkçe'ye çevirmiş bulunan Abdülbaki Gölpınarlı (ö.1982) 1939 yılında Ankara Ün. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne önce okutman, sonra doçent olarak tayin edilmişti.²⁰

Abdülbaki Bey'in Uzluk'a yazdığı bazı mektuplarda, bu redaksiyon işinden söz edilmektedir. 1 Şevvâl 1361 (12.10.1942) tarihli mektupta ikinci cildin tashihihinin bittiği haber verilmektedir. Bu sıralarda yazıldığı anlaşılan tarihsiz bir mektubunda şöyle diyor: "Mesnevi hakkındaki iltifatlarınıza teşekkürler. Ancak hakîr, bu hususta biraz daha mufassal intikâd ve irşadlarınızı beklerim.

"(...) Cenâb-ı Hudâvendigârımızın biri belinden gelmiş Çelebi Feridun, biri yolundan gelmiş Derviş Ceylan işbu eser-i celîlin tercümesini musırrâne fakirden dilemektedirler. Sinnim seksene bâliğ olmuş, dimağım okuyup yazmaktan hayli yorulmuş olmakla kendimde cesaret bulamamakla beraber manevî oğullarımın ısrarına mukavemet edemeyerek leyle-i mi'râca musâdif olan işbu mübârek günde mukaddimeye ibtidâr eyledim. Bi-'avnihî ve keremihî te'âlâ âmin. Sene 1363 (1944) İbn-i Hazret-i Mevlâna Muhammed Bahâüddîn Veled Çelebi" İbtidâ-nâme ayrıca A. Gölpınarlı tarafından tercüme edilmiş ve bu tercüme yayımlanmıştır (Ankara, 1976).

19 Bkz. Ahmet Güner Sayar, "Hasan Âli Yücel'den F.Nâfiz Uzluk'a Mektuplar", X. Milli Mevlâna Kongresi - Tebliğler II (FNU Armağanı), s.97-103; aynı müel. Hasan Âli Yücel'in Tasavvufi Dünyası ve Mevleviliği, İst., 2007; aynı müel., "Mesnevî'nin Türkçe İlk Tam ve Mensur Tercümesine Dair Bir Not", Dergâh, Sayı 155, Ocak, 2003, s. 16-18.

20 Bkz. Ömer Faruk Akün, "Gölpınarlı, Abdülbaki", TDV İslâm Ansiklopedisi, XIV, 146.

Herhalde hoş oldu sanırım. İkinci cildin tab'ı daha kolay olacak ve sanırım bir aya kadar sâha-ârâ-yı intişâr olur. Şimdiden yarılanmak üzere. Tercümenin tab'ı bittikten sonra Vekil Bey, vaadleri mûcibince inşallah huzûr-ı bâhir-i münevverdeki nüshanın fotografyasını da basarsa alıyyü'l-a'lâ olur." 14.6.1943 tarihli mektuptan: "Mesnevi'nin ikinci cildinin tab'ı bitmiş, tavihâtına başlanmış, üçüncü cildinin daktilo ettirilmesine mübâşeret edilmiştir. Cenâb-ı Hak, rûhâniyyet-i Pîr-i destgîrimiz, hüsn-i hâtimeler nasîb buyursun." ²¹

Bu mektupların İstanbul'dan yazılmış olması, Gölpınarlı'nın redaksiyon ve baskı işini takip maksadıyla İstanbul'da görevlendirilmiş olması ihtimalini güçlendirmektedir. Yayınlanan tercümede, eseri gözden geçiren Abdülbaki Gölpınarlı'nın Mevlâna ve Mesnevi hakkında geniş bir giriş yazısı vardır. Gölpınarlı, ayrıca her cildin sonuna metni açıklayıcı notlar ilâve etmiştir. Beyitler Nicholson neşrine göre rakamlandırılmış²²; orada bulunmayan beyitler özel bir işaretle ayırt edilmiş; eser, güzel bir baskı ve kompozisyonla okuyucuya sunulmuştur. Ancak Gölpınarlı'nın, tercümeyle Veled Çelebi'nin muvafakatını almadan yapılan müdahaleler, daha sonra mezkûr iki zat arasında çekişmeye ve bazı dedikodulara da sebep olmuştur. Yukarıda zikrettiğimiz gibi Şucaeddin Onuk tarafından istinsah edilen nüshanın başında şöyle bir açıklama mevcuttur: "Merhum Veled Çelebi Efendi, Mesnevî-i Şerif'i tercüme etmeye başladıkları zaman tarafımdan da istinsahını emir buyurmuşlar idi. Fakir de emirlerine imtisalen kendi el yazıları ile olan defterlerden birinci cildin başından altıncı cildin sonuna kadar Hâtîme-i Velede ile birlikte istinsah etmiş idim. Son defterin boş kalan sahifelerine de Divân-ı Kebîr'den Muhtarât'ının bir kısmını kaydettim. Bu tercüme bilâhare Maârif Vekâleti tarafından tab' ettirilmiş ise de tercüme aynen muhafaza edilmeyerek bir çok değişiklikler yapılmış olduğundan Çelebi Efendi'nin yapmış olduğu tercümeyle görmek isteyenlerin istifâdelerini te'mîn ve bu fakîr-i pür-taksîr için de vesîle-i rahmet olur ümîdiyle Mevlâna Müzesi Kütübhânesi'ne bırakıyorum. 20 Cemâziye'l-âhir 1378- Bende-i Hazret-i Mevlâna Şucaeddin Onuk." ²³

Geniş literatür bilgisiyle tanıdığımız, kendisi de Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal eden bazı zevata erişmiş olan Ahmet Güner Sayar Bey, bu konuda bir makale yazarak, anlaşmazlığın safahâtını

21 Söz konusu mektuplar Selçuk Ün. Uzluk Arşivi'nde bulunmaktadır.

22 Reynold A. Nicholson, The Mathnawi of Jalalu'ddin Rumi, I-VIII, London, 1925-1940.

23 Konya Mevlâna Müzesi Ktp., Ihtisas, nr. 5223'de kayıtlı olan eser, 30 defter halindedir. Bkz. Temizel, a.g.e., s.129.



anlatmıştır. Bu sebeple bendeniz orada yazılanları tekrar etmeden kısa bir özet verip kendi tespit ve kanaatimi arz etmek istiyorum.

Veled Çelebi bu konuda sükût ettiği için anlaşmazlığı Gölpınarlı'nın ve diğer bazı zevatın yazdıklarından öğreniyoruz. Gölpınarlı 1951 yılında neşrettiği Mevlâna Celâleddin adlı eserinde bir münasebetle "Mesnevi tercümesi benimdir, benim tarafımdan yapılmıştır. Veled Çelebi İzbudak'a ait bir nokta bile yoktur." diye iddia etmekte; mütercimi başarısızlıkla ve Türkçe'yi bilmemekle suçlamakta; durumu Bakan Bey'e bildirip tashih mümkün görmediği için Mesnevi'yi baştan sona tercüme ettiğini fakat kendisinin feragatta bulunarak tercümenin üzerine onun adının yazıldığını bildirmekte, "Bana teşekkür etmesi lâzımken şurada burada benim tercümemi bozdu diye söylendiğini duydum" demekte ve maalesef mütercim hakkında hakaretâmiz ifadeler kullanmaktadır.

Sayın Güner'in makalesine bir katkı olarak arzedeyim, Refi Cevad Ulunay'ın Yeni Sabah Gazetesi'nde çıkan 9.11.1951 tarihli yazısı da tartışma konusunu özetlemektedir. Ulunay, burada "Efendi Türkçe bilir, Farsça da bilir. Onun bunları bildiğini biz de biliriz; çünkü hocamızdır" demekte ve Gölpınarlı'yı, tercümeyi Bakanlığa iade etmeyi metne müdahalede bulunduğu için suçlamaktadır.²⁴

Son Mesnevi şarihlerinden Tâhirü'l-Mevlevî de FNâfiz Uzluk'a yazdığı 23.1.1946 tarihli mektubunda şöyle demektedir: " O tercümeyi ben de görmüş, gerek yazılışı gerek basılışı itibarıyla İncil tercümesinden farklı bulamadığım için almamışım. Sonra haber aldım ki bu tercümenin aslı Veled Çelebi'nin imiş. Abdülbâki Gölpınarlı, Çelebi'nin tercümesini ıslah (!) etmiş. Bu haber karşısında şaşırırım kaldım. Ceddinin eserini Veled Çelebi'nin Abdülbâki Bey'den daha iyi anlayacağından şüphe edilmez. Öyle iken birçok emek sarfıyla meydana getirdiği Mesnevî tercümesinin başka biri tarafından değiştirilmesine nasıl rıza göstermiş?"²⁵

Veled Çelebi'nin kendi eliyle yazdığı Mesnevi tercümesine ait defterlerin bir kopyası S.Ü.Ktp.Uzluk Arşivi'nde bulunmaktadır. Bendeniz bu defterlerin muhtelif yerlerini, belli bir kanaat edinecek ölçüde, Bakanlık tarafından neşredilen sözkonusu tercüme ile karşılaştırdım ve Gölpınarlı'nın tercümeyi sahiplenmesini gerektirecek

24 Mustafa Özcan, Refi Cevad Ulunay'ın Mevlânâ, İhtifaller ve Konya Yazıları, Konya, 2003, s. 133-134.

25 Mevlevî Mektupları, s.152-153.

derecede büyük farklılıklara rastlamadım. Elbette yapılan çeviriye baştan sona Farsça metinle karşılaştırmak ve gerekli açıklamaları yapmak, büyük bir çaba ve dikkat gerektirir.

Gölpınarlı, adı geçen eserinin 1952 yılındaki ikinci baskısından, bu nahoş bahsi çıkarmış; 1953'te neşrettiği Mevlâna'dan Sonra Mevlevîlik, (s.146) adlı çalışmasında tercümeyle sahiplenmeye devam etmiş; nihayet 1973 yılında neşrettiği Mesnevi ve Şerhi adlı kıymetli çalışmasında "Rahmetli Veled İzbudak tarafından Türkçe'ye çevrilen, tarafımdan gözden geçirilen, önsözü ve açılımı yazılan Mesnevi" diyerek gerçeği itiraf etmiştir.²⁶

Araştırma ve tercümeleriyle Mevlâna ve Mevlevîlik konusunda büyük emekleri bulunan merhum Gölpınarlı'nın hayatında, maalesef bu tür davranışlar görülmektedir.

Bu tercüme yayınlandığında, anlaşıldığına göre hem geniş bir ilgi görmüş²⁷ hem de tereddütlere ve eleştirilere neden olmuştur. Çünkü o zamanlar, bu tür çok yönlü, edebî, muhtevalı, ve veciz eserlerin sadece tercümesiyle yetinmek alışılmış bir şey değildi. Eleştirilerin yoğunlaştığı nokta tercümenin maksadı ifadede yetersiz kalmasıdır. Nitekim Tâhirü'l-Mevlevî de F.Nâfiz Uzluk'a yazdığı 30.4.1946 tarihli mektubunda şöyle demektedir: "Bendeniz mevzûun yüksekliği ve derinliği nispetinde üslûbun âlî ve rengîn olması, yani bir eserin asıyla tercümesi beyinde 'muvafakat' yahut 'itilâf' denilen meziyyetin bulunması taraftarıyım. Onun için Türkçe olacak diye uydurma sözlerle Kur'ân ve Mağz-i Kur'ân'ın²⁸ tercüme edilebileceğine ihtimal vermiyorum. (...) Kur'ân nasıl tercüme değil de tefsire muhtaç ise Mesnevî de mensur ve manzum tercümeden çok fazla şerh ve izaha muhtaçtır. İhtiva ettiği meâlî ve hakâyıkı öğrenmemiş olan, onun sade tercümesinden bir şey anlamaz."²⁹

Kemal Edip Ünsel, Feyzullah Sâcî Ülkü'nün Nahîfî ve Veled

26 Abdülbaki Gölpınarlı, Mesnevi ve Şerhi, I-VI, İst., 1973. A.Güner Sayar Hocamız, zikrettiğimiz yazısında (s.17) merhum Gölpınarlı'nın kendisine yaptığı beyana ve bazı yazılı kaynaklara dayanarak tercümenin Abdülbaki Bey'e ait olması gerektiği kanaatine varmış; ancak bu konunun tam olarak aydınlanabilmesi için Veled Çelebi'nin müsveddeleri ile Bakanlıkça neşredilen tercümenin karşılaştırılması gerektiğini bildirmiştir.

27 Metin Akar, mezkûr eserinde (s.114-115) Mesnevi Tercümesi hakkında şöyle diyor: "Tercüme, Abdülbaki Gölpınarlı'nın muhtelif şerhlerle karşılaştırıp açıklamalar ilâvesiyle çıkmıştır. Feridun Nâfiz Uzluk, bu eser hazırlanırken Veled Çelebi'nin en eski ve en doğru kaynakları esas aldığı söyler. [Uzluk, age, s.13] Türkiye'de çok okunan temel kültür kitaplarından biridir. Bugüne kadar altı defa basılmıştır. Nurettin Artam, Mesnevi tercümesi için, "büyük eserlerinden biri" nitelemesini yapar. [Nurettin Artam, "Veled Çelebi", TD, C.II, S.22, s.714.] Veled Çelebi'nin olgunluk döneminin ürünüdür.

28 Mağz-i Kur'ân: Kur'ân'ın özü anlamındaki bu tabir, Mesnevi için kullanılır. (Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, Şerh-i Mesnevi, I, ikinci baskı (Şamil Yay.), s. 3 (Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın takrizi).

29 Mevlevî Mektupları, s.152-153.



Çelebi'nin tercümesine yaptığı tenkit nedeniyle detaylı olmayan bir yazı kaleme almış, bu yazıda Ülkü'nün iddialarına cevap vermiştir. Ünsel, sonuçta genel kanaatini şöyle bildirmiştir: "Bizce, yapılması lâzım gelen şey: Mesnevî'nin beyt beyt izahlı, tenkitli bir basımının neşredilmesidir. Bu, belki heyetlerin yapabileceği bir iştir ve yıllar alacak bir meseledir. Mesnevî böyle bir emeğe cidden değer."³⁰

Refî Cevat Ulunay da benzer bir yaklaşım göstermiş ve "Veled Çelebi'nin tercümesi, şive bakımından beni tatmin etmemiştir." demiştir.³¹

Muhittin Celâl Duru, "Milli Eğitim Bakanlığı'nın tercümesinde de bu bizat ölçüsü mevcuttur. Mesnevî'nin anlaşılmasını, daha doğrusu mütercimim anlayamadığı kısımlarını olduğu gibi sadakatle dilimize çevirmek varken, şârih ve mütercimlerin kendi kanaatlerine ve inançlarına göre, uzak yakın, tevellere sapmaları hareketinden Bakanlık tercümecileri de kendilerini kurtaramamışlardır."³²

Bendeniz de bu çalışmanın olumlu ve eksik yönleri hakkında kısa bir değerlendirme yaparak tebliğimi bitirmek istiyorum.

Öncelikle yukarıdaki ifadelerin, çoğunlukla genel kanaat ve intiba sonucu olduğu, görüş bildirenlerin detaylı bir karşılaştırma yapmadıkları, bu hususta geniş bir çalışma yapıldıktan sonra, daha sağlıklı hüküm verilebileceği kanısındayım.

Veled Çelebi ve Abdülbaki Gölpınarlı, tercümeyle esas olan 723 (1323) tarihli nüsha hakkında bilgi vermekle beraber bazı önemli hususlara değinmemişlerdir. Bu nüshanın müstensihi Sultan Veled'in azatlı kölesi Osman b. Abdullah, gerek aileye mensup biri olması, gerekse istinsah ettiği başka eserler bulunması açısından önem arz etmektedir. Bu metnin Nicholson metnine ve 677 (1278) tarihli Huzur'daki nüshaya göre durumu nedir? Metnin kenarında bulunan beyitler tercümeyle dahil edilmiş midir? Bu gibi hususlar aydınlatılmamıştır.

Veled Çelebi, Osmanlı döneminde yetişmiş, ifadesi eski tarza daha yakın birisidir. Bakanlığın redaksiyon görevini de tercümenin

30 Kemal Edip Ünsel, "mesnevî Tercemesi Hakkında", Türk Dili, Seri III, s.646.

31 Mustafa Özcan, a.g.e., s. 209-210, 142-143.

32 Muhittin Celâl Duru, Tarihi Simalardan Mevlevî, İst., 1952, s.52-54. Sayın Güner, adı geçen makalesinde (s.17,18) Şahap Sıtkı'nın "Çeşitli sebepler yüzünden hasta bir çeviriydi" ve Osman Yüksel Serdengeçti'nin "Bu tercüme müfrit Türkçecilik zamanında yaptırıldığı için tatsızdır. (...) Okunması o kadar zordur ki" sözlerini naklediyor. İkinci ifade, Mesnevî tercümesinden beklentinin yüksek olduğunu göstermektedir.

biraz daha sadeleştirilmesi amacıyla Gölpınarlı'ya verilmiş olabileceğini düşünmekteyim. Okuyucu olarak birçok yerde maksat daha iyi ifade edilebilirdi diye düşünüyorum. Bu bakımdan yukarıdaki tenkitlere katılıyorum. Ancak şunu da belirtiyim ki tercüme metninin iki değerli âlimin elinden çıkmış olması, bizler için bir kazançtır.

Çeviride genellikle metne bağlı kalınmış, bolca müterâdif kelime ve ibare kullanılmış; bunlar nâdiren parantez içine alınmıştır. Tercümede, ifadeyi zorlayacak derecede metne sıkı sıkıya bağlı kalınmadığı ve gerektiğinde ikinci bir kelime ve ibare kullanıldığı için akıcılık sağlanabilmiştir.

Şahsen ben, Mesnevi'nin ruhunu yansıtmada, merhum İzbudak'ın başarısız olmadığını düşünüyorum. Dolayısıyla çevirinin bu denli yayılmasında ve okunmasında bu iki faktörün önemli rol oynadığı kanaatindeyim. Ayrıca kitabın, Mesnevi üzerine araştırma yapanlar için kolaylık sağlayacak bir mizanpaja sahip olduğunu, keza birinci cildin başında ve her cildin sonundaki kıymetli notlar bulunduğunu da hatırlatmak isterim.

Sonuç olarak İzbudak'ın çevirisi, arzedilen aksaklıklara rağmen, istifade edilebilir, iyi bir çalışmadır. Bugün için dili epeyce eskimiş olmasına karşın uzun zaman, Mesnevi'nin geniş kesimlere ulaşmasına vesile olmuş ve bu alanda önemli bir boşluğu doldurmuş; Mevlâna düşüncesinin yayılmasına hizmet etmiştir. Konuşmamı bitirirken, adı geçen kıymetli zatlara rahmet diliyor, teşekkür ve minnet duygularımızı ifade ediyorum.